

Mossèn Ballarín per ell mateix

Selecció i edició de Jaume Huch

Visions

Pòrtic

Primera edició: novembre del 2013

© 2013 Josep M. Ballarín i Monset

© 2013 Jaume Huch i Camprubí

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Pòrtic

Pedro i Pons, 9-11

08034 Barcelona

www.portic.cat

ISBN: 978-84-9809-265-3

Dipòsit legal: B-25.447-2013

Fotocomposició: Barreras & Creixell

Impressió: Limpergraf

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Sumari

Justificació	9
QUI SÓC	15
L'home. El sacerdot. L'escriptor. La família. La meva gent	
LA VIDA	43
La mort. L'amor. La fe. El cristianisme. El Nadal. L'epifania. La Pasqua. La pregària. L'esperança	
EL MÓN	57
L'home. La ciència. El progrés. L'economia. La filosofia. La llibertat	
LA RELIGIÓ	83
Déu. La teologia. Jesús. L'evangeli. Els profetes. L'Esperit Sant. La Santíssima Trinitat. La Mare de Déu. L'eternitat	
L'ESGLÉSIA	101
Els sants. Els innocents. Els màrtirs. Els missioners. Els monjos. La parròquia. El capellà. La missa	

EL PAÍS	125
La Mediterrània. La terra. El poble. La nació. La llengua. La pàtria	
LA HISTÒRIA	139
La política. La nostra guerra. Les guerres. La pau. La democràcia. La independència	
LA CIVILITZACIÓ	161
La cultura. L'art. L'arquitectura. La literatura. La música. El cinema. L'educació. La pedagogia	
QUI SOM	185
Els nostres avis. La gent menuda. La gent de casa. Personatges a passa volant. Els amics	
M'HI TORNO	221
A manera d'epíleg. Als quatre vents. De dalt de tot a arran de terra. Entre Barcelona i Gósol	
Bibliografia	233

Justificació

He passat uns quants mesos llegint i rellegint l'obra de Josep M. Ballarín. Vaig assumir l'encàrrec de l'editor, Josep Lluch, conscient de la dificultat que comportava fer una «selecció» dels pensaments del *meu* capellà de Queralt. Si volia fer-ho bé, que és el que he procurat, naturalment, m'havia d'endinsar, de cap i de nou, en una obra que, des del 1967 fins ara, és a dir, de *Francesco* ençà, conformen més d'una quarantena de títols. I això aviat és dit. Així doncs, crec que vaig entomar-ho, també, conscient d'una banda del repte i de la responsabilitat que suposava i, de l'altra, de l'honor que l'editor i el mateix autor, és clar, em feien en confiar-me una tasca d'aquesta envergadura. No cal dir que els ho agraeixo molt. No sé, però, si me n'hauré sortit tan bé com jo hauria desitjat. He fet el que he pogut, que deu ser del que es tracta –en tots els ordres de la vida–, i, arribats a aquest punt, suposo que també podríem dir allò que «Déu hi faci més que nosaltres», com faria el mossèn. «I llestos».

Segurament no caldria insistir-hi, però deixeu-me dir que si vaig acceptar la proposta, més enllà potser de motius més personals, de caire si voleu més íntim –mossèn Ballarín és *de casa*, forma part del meu paisatge, per dir-ho d'alguna manera, des de la meva infantesa–, és perquè, superades les

pors inicials, vaig creure de seguida en aquest llibre, és a dir, abans de fer-lo néixer. I ara que el tinc enllestit, quan ja li sento els primers batecs, no puc fer més que reafirmar-me en aquesta convicció. Aquest era –és– un llibre necessari. A veure si m'explico.

Fa uns quants anys, tres dels seus grans amics, dos dels quals han arribat a presidents de la Generalitat, van escriure, sobre ell, el següent: el president Pujol va afirmar que Josep M. Ballarín «és un capellà culte que de vegades es fa passar per mossèn Tronxo», i el president Maragall va insistir, per un costat, en el fet que «si hi ha algú poc convencional és ell», i, per l'altre, que és d'aquella gent de la Catalunya antiga que les ha vistes de tots colors, «i d'aquí la seva saviesa».¹ M'ha complagut de citar-ho perquè, efectivament, crec que mossèn Ballarín ha estat un home capaç de forjar com pocs el seu personatge i és, sens dubte, una persona cultíssima, un dels darrers savis de la seva generació. Recordo que l'any 1989 Climent Forner i jo vam anar a veure Josep Benet, el tercer dels amics a qui em referia, quan era director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, per demanar-li que ens fes el pròleg al volum *Prosa escollida*, que Josep M. Ballarín compartia amb dos escriptors berguedans més, Josep Armengou i Pere Tuyet. D'entrada, Benet ens va dir, en veu baixa però amb una gran convicció, que mossèn Ballarín –«un berguedà nascut a Barcelona»– hauria pogut escriure unes memòries interessantíssimes, la qual cosa defensà també en el seu pròleg. «Mossèn Ballarín», va escriure Benet, «des del seu “exili” al santuari de Queralt, va viure

---

1. Cf. *Què pensa Josep M. Ballarín*. Entrevistat per Mònica Fulquet. Pròlegs de Jordi Pujol, Pasqual Maragall i Joan Laporta. Dèria Editors, Barcelona, 2010, pàgs. 11 i 13, respectivament.

intensament el redreç de Catalunya, després de la desfeta de 1939, i molt especialment l'aparició de les noves generacions joves. El santuari berguedà fou un oasi de llibertat en aquells temps difícils». I acabava amb aquesta idea: els seus textos no són unes memòries, però ens ajuden «a comprendre la personalitat de l'autor i a conèixer millor el seu pensament».²

Ara, doncs, podríem dir que el fet de resseguir els seus textos, gairebé de cap a cap, al llarg de la seva obra, m'ha permès reconstruir, entreteixir, un canemàs que és la base del seu pensament. El llibre que teniu a les mans és el fruit d'una tasca no exempta de dificultats, però que ha estat al capdavant apassionant. Heus aquí, doncs, si voleu, una mena de collage. Perquè he ajuntat uns materials –uns textos– molt diversos, però procurant, en la mesura que ha estat possible, que tot i la seva heterogeneïtat, la seva temporalitat i la seva procedència, mantinguessin un fil conductor que pogués facilitar-ne la lectura, sempre amb aquest únic objectiu: contribuir al coneixement i a la comprensió de la seva vida, de les seves idees i del seu pensament. El resultat, per tant, no és pas una cosa abstracta. Dit d'una altra manera, la meua impressió sobre aquest llibre, un cop acabat, és la d'haver bastit com una partitura, tan plena de contrastos com de sentit.

L'estructura de *Mossèn Ballarín per ell mateix* en deu seccions, seguint uns grans blocs o eixos temàtics, crec que pot ajudar igualment a facilitar la comprensió i el coneixement als quals ens referim. El llibre s'obre i es tanca amb uns capítols que van estretament relacionats, perquè tenen en bona part una base viscuda, biogràfica. Així, a «Qui sóc», a

---

2. Cf. Josep Benet, pròleg a *Prosa escollida*, L'Albí, 1990, pàg. 11.

«Qui som» i també en una mena d'epíleg, «M'hi torno», hem recollit, primer, el Ballarín més íntim, començant pel que ens parla d'ell mateix, de la seva vida, dels seus, de les persones i dels llocs concrets que ha estimat, i, després, com si es tanqués el cercle, de la gent, concreta o no tant, que ha contribuït a forjar aquest país, la nostra idiosincràsia i la història comuna. En l'endemig trobem les opinions del nostre autor sobre la vida, el món, la religió, l'Església, el país, la història i la civilització, en què hem inclòs les idees i els pensaments relacionats amb la cultura, l'art, la literatura, l'arquitectura, la música, el cinema i, també, l'educació i la pedagogia.

Mossèn Ballarín, dèiem, no ha escrit malauradament unes memòries. Però ha fet una obra que ens acarà a un capellà escriptor –cara i creu de la mateixa moneda–, únic i original a tot ser-ho: lliure i polèmic, estimat i controvertit, popular i elitista... Un home que ha pogut ser vist com un capellà proper, afable i divertit, i, alhora, com un sacerdot, un intel·lectual i un escriptor, que potser ha anat molt a la seva, que ha estat una mica rebel, però que ha sabut agrair el marge de maniobra que li ha donat l'Església, més tolerant, com ell mateix ens reconeix, que no hauria estat una altra institució o una empresa privada. Potser, en voler congeniar les seves diverses facetes, li va sortir *Mossèn Tronxo*, un dels grans èxits de la literatura catalana. Volent-ho o no, d'acord amb l'afirmació de Jordi Pujol, ell mateix va arribar a encarnar una mena de mossèn Tronxo, un personatge, però –el de les seves col·laboracions televisives– molt *sui generis*, que al capdavall tenia poc a veure amb el rector de pagès. En realitat, feia –sense ell ser-ho– un homenatge als veritables capellans del terròs, com el rector de Gósol, que li ha deixat dir més d'una i de dues misses de diumenge sota l'ombra de la catedral del Pedraforca.

Al llarg de la seva dilatada trajectòria, mossèn Ballarín s'ha lliurat a una obra molt ambiciosa, que ha esdevingut, literàriament parlant, força més rica i diversa que no haurien estat les seves memòries. A parer meu, la seva obra és molt construïda. Com el seu català, forjat en aquell gresol de la llengua que va ser el Seminari de Solsona. Per això, la llengua de mossèn Ballarín és un català de fusió i la seva literatura és la d'un mestre d'obres de l'idioma, la d'un escriptor que no debades volia ser arquitecte.

Com ja sabem, mossèn Ballarín va tenir la seva càtedra particular al santuari de Queralt, la de la missa dels diumenges, i una casa oberta a tothom qui piqués a la porta, sobretot durant els primers anys del franquisme, quan tot aplicant el dret d'asil va fer de Queralt un petit Montserrat particular: va acollir demòcrates, polítics i catalanistes, de tota mena, color i condició, perseguits pel règim. No podem oblidar que, com tants d'altres de la seva generació, Ballarín ha estat un home marcat per la guerra. Va patir els bombardeigs de Barcelona. Encara va ser cridat a files, perquè va ser de la lleva del 41, la del biberó. Va patir la retirada i, després, els camps de concentració. L'any 1939, va veure morir el pare i la germana. Després, malalt de tuberculosi, es traslladà amb la mare a Matadepera. Va passar catorze mesos seguits sense moure's del llit. Sis anys de repòs, de moltes lectures. Són els veritables anys de formació, apuntalats principalment pels clàssics i per Shakespeare. Els silencis de Matadepera el van fer capellà. Hauria volgut ser monjo de Montserrat, però no va voler renunciar a la mare o acceptar que la mare hagués de renunciar a ell. Finalment, ja refet, va entrar a Sant Felip Neri. Va cantar missa l'any 1951. Després, a Solsona, arribaria a ser tota una institució. L'anomenaven «el Ciències», un professor poc ortodox i alhora prefecte durant una colla d'anys, que va marcar èpo-

ca, que s'arromangava la sotana per jugar a futbol amb els seminaristes o feia entrar al Seminari la seva mare d'amagat... Fins que el bisbe Tarancón, en considerar que els seus mètodes pedagògics eren massa originals o «revolucionaris», li va acabar buscant una rectoria de pagès, on «el Ciències» pogués fer de les seves. El cas és que, gràcies a Déu o deixant-se aconsellar per un amic, Tarancón, l'any 1958, el va enviar a Queralt. Ah, aquells silencis de Queralt! La pau, els records i les enyorances el van fer escriptor. El seu primer llibre, de fet, va ser una monografia sobre Teresina de Lisieux. La seva primera gran obra, però, va arribar el 1967, amb *Francesco*. Li va costar unes suades de sis anys.

Mossèn Ballarín va viure trenta-cinc anys a Queralt, anant sovint amunt i avall, fins que l'any 1993 el seu amic bisbe, Antoni Deig, l'hagué de convidar, crec que molt a pesar seu –ai, les rates de sagristia!– a fer el paquet. Des de llavors, ha viscut a cavall de Berga i Gósol –com sempre, però, amb un *pied-à-terre* a Barcelona–, sense deixar de ser, de saber-se i de sentir-se, per damunt de tot, capellà, i sense deixar de treballar i de fer, mentre ha pogut, nous llibres.

Josep M. Ballarín ha escrit que «el fantasma foll de Guillem de Berguedà sembla que encara corri, consirós i esventat, pels quers de Queralt, on tenia el seu castell». Algun dia algú potser també escriurà que «el fantasma de mossèn Ballarín sembla que encara corri o torni a córrer, amb passos mesurats o amb grans gambades, per l'església, el cambril, la plaça i els racons de Queralt, on tenia la casa».

JAUME HUCH I CAMPRUBÍ
Berga, 24 de setembre de 2013
Festa de la Mercè